Epitafia w murach Kościoła pw. św. św Erazma i Pankracego

ADOLF ANDREJEW

EPITAFIA

W MURACH KOŚCIOŁA PW. ŚW.ŚW. ERAZMA I PANKRACEGO W JELENIEJ GÓRZE

JELENIA GÓRA 2009

Tłumaczenie/Übersetzungen:

dr Stefania Żelasko,

Henryk Kleinzeller,

Ullrich Junker

Redakcja/Redaktion:

Marita Boguszewska

Fografie/Fotos:

Piotr Lewaszkiewicz

Wydawcy/ Herausgeber:

Jeleniogórskie Centrum Informacji I Edukacji Regionalnej – Książnica Karkonoska

Spis Treści

Wstęp 5
Elisabeth Stake 6
Jakob Bertermans Töchter 10
Anna Hilphardt 13
Slomon Fischers Sohn 15
Pancratius Kretschmer 17
Balthasar Hübners Tochter 19
Hölse 21
Knaver 23
Hilischer 25
Hempel 27
Ursula Preuβ 31
Catharina Bach 33
Johann Christian Hübner 35
Melchior Józef Kretschmer 41
Kretschmer geb. Frömberg 43
Maria Tilisch 46
Pfarrer Forche 47
Johann Konstantin Panck 48
Pfarrer Löwe 49
Pfarrhaus 51
Zakończenie 55

Wstęp

Od czterech lat z inicjatywy księdza proboszcza jeleniogórskiej świątyni parafialnej pw. św. Erazma i Pankracego, Bogdana Żygadło, są prowadzone prace renowacyjne zewnątrz i wewnątrz wspomnianej wyżej świątyni.

Zdewastowany od wielu lat, dach kościoła otrzymał nowe pokrycie, składające się z 2700 nowych dachówek. Konserwacji zostały poddane zabytkowe organy i prospekt Adama Horatia Caspariniego (1674 – 1745). Zabiegom renowacyjnym zostały poddane ołtarze pw. św. Barbary, NMP i ołtarz z kaplicy św. Krzyża.

Przed nadejściem zimy, już w porze letniej i jesiennej, są prowadzone prace konserwacyjne przy witrażach z prezbiterium, wspomnianej świątyni.

Cenną inicjatywę podjęła pani dr Stefania Żelasko, na co dzień pracująca w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze oraz Ullrich Junker, pochodzenia niemieckiego, rodzinnie związany z Kotliną Jeleniogórską.

Obie te osoby z nakładem wielkiego wysiłku lingwistycznego, odczytały niewyraźne epitafia, datujące się od końca XVI, do końca XVIII stulecia.

Elisabeth Stake

Na wschodniej ścianie kościoła widzimy kamień nagrobkowy małej Elżbiety.

Elżbieta urodziła się tutaj w roku 1646, dnia 15 sierpnia.
I zmarła w roku 1647, dnia 25 stycznia, mając 23 tygodnie i jeden dzień. Jej ojcem był, wielce szlachetny, czcigodny Pan Johann Stake,
królewski major. Ze Szwecji dobrze zaopatrzony. Główny i tutejszy komendant. Jej Panią matką, była wielce szlachetna, czcigodna, cnotliwa Pani Elżbieta Oxehuf.

Przeczytajcie.
Jest płodna winorośl,
Z której zbiera się szlachetne grona,
Choroba i Śmierć są winoogrodnikami,
Którzy, gdy nadejdzie pora, szybko i nie zwlekając
Zrywają najpiękniejsze grona
I ze szczepu pogrążają je do grobu.
Ta panienka była małym gronem
pięknym i czystym ze szczepu Stammów.
Zanim minęło pół roku,
Zostało zerwane i pogrążone.
Przyniosło nam to ból i cierpienie,
Jednak musi nas to pocieszyć:
Ponieważ Ty, Chrystusie, jesteś właściwym szczepem,
Ona jest teraz niebiańskim gronkiem.

Epitaph Elisabeth Stake

Elisabetha ist gebo: alhier Ao 1646 den 15. August und
Gestor: Ao 1647 D: 25. Janu: Ihres Walters 23 woch: 1 Tag der Herr
vater der hochedle gestrenge Herr Johann Stake, Kön: Maj: zu Schweden wohlbestelter
Oberster L: und commandant alhier deres Frau Mutter die hochedle,
wohlehrentugendreiche fr: Elisabeth Oxehufinn.

Lest an.
Ein fruchtbar Weinstock ist,
Davon man edle Trauben liest,
Krankheit und Tod die Winzer sind,
Die, wenn es Zeit, bald und geschwind
Die schönsten Träublein brechen ab
Und Semkn sie vom Stamm ins Grab.
Dies Jungfräulein ein Träublein war
Vom Stamm der Staken schön und klar.
Eh recht verstrich ein halbes Jahr,
Es abgewinzt versenket war.
Das bracht uns unsere Schmerz und Pein,
Doch muβ uns dieses tröstlich sein:
Weil du, Herr Christ, ein recht Stamm bist,
Sie itzt ein himmlisch Träublein ist.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Dziecko zostało przedstawione alegorycznie – leży ono na łóżku, anioł jest przy nim i nakrywa je chustą. Złamana świeca a obok niej jest napisane: *Vita fumus – dymem jest życie.* U góry znajdują się herby rodziców.

Jeśli zwrócimy się ku północnej stronie, dojdziemy do otwartej przybudówki, w której ukryte są pomniki trzech księży z Jeleniej Góry. Przybudówka została wykonana jako kaplica z grobowcem księdza Pancka, fundatora ołtarza głównego.

Stiukowy sufit ukazuje Chrystusa, który naciska tłocznię. Z jego pięciu ran do strumyczka płynie krew. Na gzymsie siedzą namioty ze stulą, krzyżem, kielichem i biretem.
Ściana tylna, pokazuje pod popiersiem Pancka, inskrypcję znajdującą się w muszli.
Nieopodal, jeszcze jeden grób dziecka.

Jakob Bertermans Töchter

(Córki Jakuba Bertermana)

Po lewej:

26 grudnia 1593 roku, zasnęła w Bogu, Martha, ukochana córeczka czcigodnego Jacoba Bertermana.

Po prawej:

5 czerwca 1590 roku, została niespodziewanie, żałośnie przez zwierzę zabita – Maria – ukochana córeczka Jakoba Bertermana, miała 6 lat. Niech Bóg będzie dla niej litościwy.

Jakob Bertermans Töchter

Links:

1593 den 26. Decemb. ist in Gott selig entschglafen Martha, des ehrbaren Jakob Bertermans geliebtes töchterlein.

Rechts:

1590 den 5. Junii ist unvorsenhens durch ein thirgerichte jammerlich erschlagen worden Maria, Jakob Bertermans geliebtes töchterlein, ires alters 6 Jahr. D. G. G.

Obok schodów prowadzących do byłego pomieszczenia centralnego ogrzewania była umieszczona tablica nagrobna burmistrza Kornera. Jej inskrypcję sporządził jego następca, na stanowisku burmistrza Jeleniej Góry, Gottfried Gregor Flade von Ehrenschild.
Inskrypcja zawiera następujący tekst:

Przyjaźń, kimkolwiek jesteś, tu możesz spoglądać,
gdzie jestem jeszcze godzien podglądania, jak to,
na czym my ludzie budujemy, polegamy,
jedna jedyna chwila zburzy.
Nie jestem już burmistrzem , którego ty słuchałeś
i niejedną wzniosłą myślą szanowałeś – sędzio nadworny.
Znieruchomiały ręce, pisarza miejskiego, które pisały,
które radowały wiele słynnych ludzi.
Ręce, które tak wiele poruszały, są okaleczone przez rękę śmierci.
Ja, który wcześniej tak wiele przeczytałem, nie wiem teraz sam,
jakim byłem człowiekiem.
Dlatego najukochańsi na tej ziemi.
Poszedłem przed wami, wy pójdźcie za mną.
Kim ja teraz jestem, wy będziecie musieli się stać zmarłymi.
Co mnie dzisiaj dotyczy, jutro ciebie dotyczyć będzie.
Ale to moglibyście po mnie dziedziczyć, największą sztuką jest dobrze umierać.

Zakończył życie pan Gottfried Korner, pierwszy w Jeleniej Górze, burmistrz Jeleniej Góry i królewski sędzia nadworny, w 52 roku życia, gdzie 24 tygodnie sprawował urząd na fotelu rajcy, 23 lata na urzędzie burmistrza i 4 lata, był sędzią nadwornym, 12 lat w pierwszym małżeństwie z Urszulą Tillerisch z domu Coletin. Żył w związku małżeńskim przez 8 i 4 tygodnie z Barbarą Korner z domu Tannerin, aż w końcu zmarł 12 sierpnia 1673 roku. D. G. G. Boże bądź miłościw.

Nad schodami, które prowadzą do kotłowni, znajdują się dwie płyty nagrobne kobiet.

Anna Hilphardt

18 grudnia 1621 roku, po sześciotygodniowym
połogu zeszła z tego świata czcigodna
i cnotliwa pani Anna, małżonka pana Johanna
Hilphardta, w wieku 17 lat i 34 tygodni. Była
zamężna 1 rok i 27 tygodni. Niech Bóg będzie
dla niej litościwy.

Brakujące dane wzięto z księgi zgonów

Epitaph Anna Hilphardt

Anno 1621 den 18. Decembris ist auf ihrem
Sechswochenbette von dieser Welt abgeschieden
die ehrbare und tugendreiche Frau Anna,
Herrn Johann Hilphardt Junioris Hausfrau,
ihres Alters 17 Jahr 34 Wochen, war Verheiratet
1 Jahr 27 Wochen. Der G. G. (--- Gott genade).

Dem Totenbuch wurden die fehlenden Angaben
entnommen.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Zwracamy się ku południowej stronie i natychmiast odnajdujemy grób syndyka miejskiego - Christiana, Gottlieba, Theophila, Altenshamera.

Z górnej, mocno zwietrzonej części inskrypcji, wynika, że urodził się on w Jeleniej Górze, studiował w Pradze, następnie otworzył w Jeleniej Górze praktykę prawniczą i został sekretarzem syndyka miejskiego. Kiedy stał się sędzią w swoim rodzinnym mieście, poślubił pannę Annę Teresę urodzoną w Mirsku k. Jeleniej Góry. Była ona córką szanownego i uczonego pana, Gregora Wilhelma, wielce zasłużonego, tutejszego burmistrza.

Jednak zbyt wcześnie, dnia 22 sierpnia 1730, w wieku 30 lat, w pierwszym roku swojego małżeństwa, zgonie z wolą Bożą i Pana wszelkich rzeczy, doznał udaru i poszedł do nieba. Na ziemi pozostawił dobrze spędzone życie i pamięć, która nigdy nie zaginie.

Ty przyjacielu, który tu będziesz,
nie mów źle o tym zmarłym,
on nie może już odpowiedzieć.
Myśl raczej o swoim końcu, losie i śmierci. Idź w pokoju.

Następny kamień nagrobny, ukazuje modlące się dziecko.

Slomon Fischers Sohn

(Syn Salomona Fischera)

Dnia 24 maja 1581 roku

zasnął w Bogu

Gedeon

Kochany synek Pana

Salomona Fischera,

Tutejszego mieszczanina

i rajcy.

Epitaph Salomon Fischer Sohn

1581 den 24. May ist in Got

Selig entschlaffen Gedeon

Herrn Salomon Fischer, bvr

Gers vnd des Raths alhier lie

bes sohnlein.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Pancratius Kretschmer

Na zachodniej stronie wystającej kaplicy Krzyża Świętego, znajduje się tablica nagrobna burmistrza Pankracego Krettschmera.

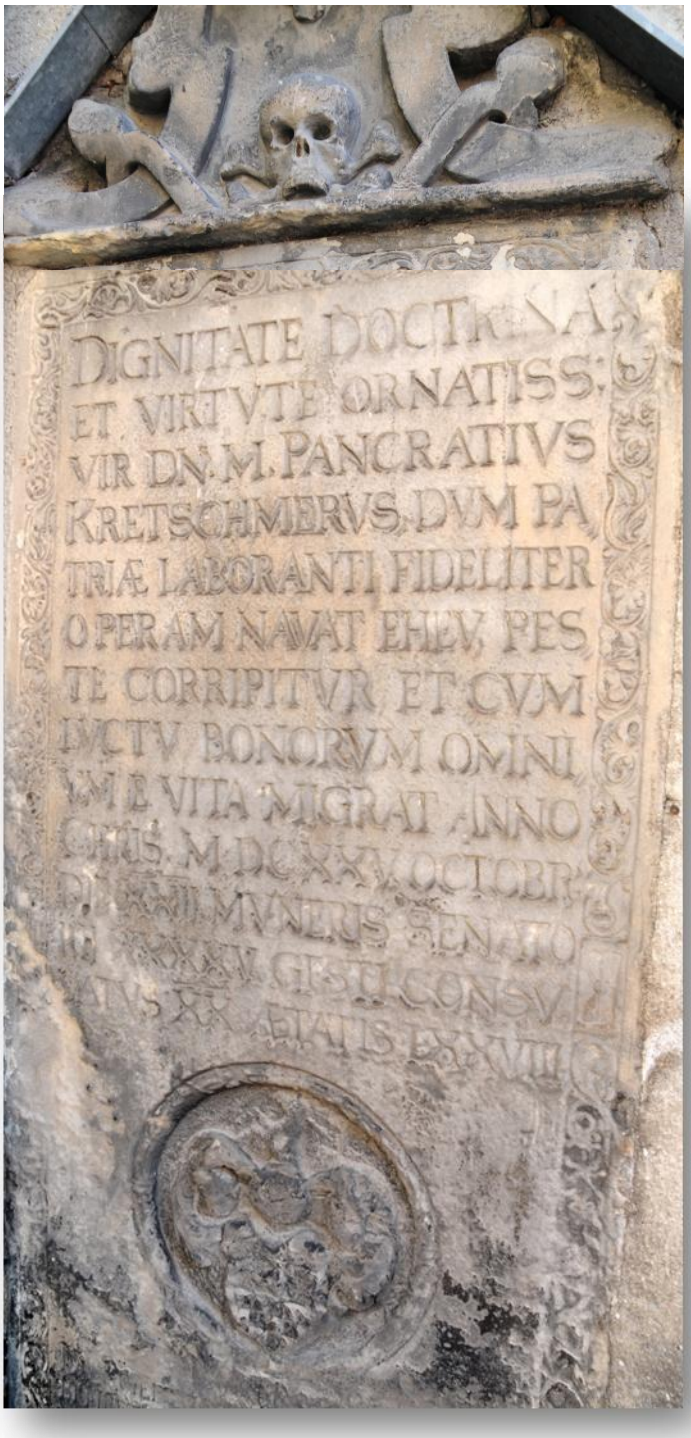

Błogosławiona, bezbożnych

Imię sczeźnie

Wyróżniający się godnością, wiedzą i cnotami pan Pankracy Kretschmer, ponieważ wiernie służył ojczyźnie, pada ofiarą zarazy i umiera, ku żalowi wszystkich dobrych ludzi, 22 października 1625 roku. 45 lat był rajcą, 20 lat burmistrzem, miał 78 lat.

Epitaph Pancratius Kretschmer

Dignitate, doctrina
Et virtute ornatiss:
Vir dn. M. Pancrativs
Kretschmervs, dvm Patriae
Laboranti fideliter
operam navat, ehev pes
Te corripitve, et cvm
Lvctv bonorvm omni
Vm e Vita migrat Anno
Chris. MDCXXXV. Octobr.
die XXII., mvneris senato
RII XXXXV gestem consv
Latus XX Aetatis LXXVIII
Prov. 10: das gedechtnis
der gerechten bleibet
im sehgen, der Gottlosen
Namen wird verwesen

(Der durch Würde, Wissen und Tugend ausgezeichnete
Herr Dr. Pankratius Kretschmer wird, da er dem Vater-
land in Treuen dient, von der Pest befallen und stirbt,
Allen Guten zur Trauer, 1625 am 22. Oktober. Er war
45 Jahre Ratsherr, 20 Jahre Bürgermeister, 78 Jahre alt.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Na stronie południowej, dobudowanej przez F. A Carrarta – kaplicy, umieszczony został kamień, na którym między literami P i C, został wyryty herb.

Balthasar Hübners Tochter

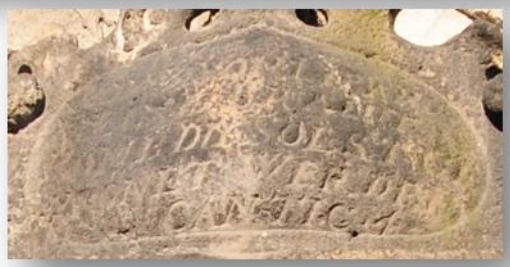

22 czerwca 1656 roku, urodziła się
ukochana córeczka Pana Balthasara Huebnera ,
Tutejszego mieszczanina.
I 20 czerwca 1658 roku, została do Pana wezwana,
W wieku 2 lat bez 1 dnia D. G. G[1]

Epitaph Balthasar Hübners Tochter

Anno 1656 den 22. Junii ist Herren
Balthaser Huebners, Bürgers, allhier,
Ehegeliebtes Töchterlein zur Welt geboren
und Anno 1658 den 20 Junii seliglich
Abgefordert worden , Ihres Walters
2 Jahr weniger 1 Tag. D. G. G[2]

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

[1] (D. G. G = niech Bóg się zlituje nad nią; standardowy czasownik gna den, znaczy tyle, co być litościwym, łaskawym.)

[2] (D. G. G = Der Gott genade, d. h. gnädig sei; das altertümilche Zeitwort gna den bedeutet so viel wie gnädig sein.)

Hölse

IM·IAR·CHRISTI·15·88
DEN·9·NOVEMBRIS·IN
GOT·SELIG·EINGE
SCHLAFEN·DER·ERB
ARE·SACHARI·HOLSE
BECKER·ALHIE·DEM
GOTT·EIN·SAMLIGE
RVHE·VORLEIHEN·WOL
LE·7

Roku pańskiego
1588, dnia 9 Listopada,
zasnął w Panu czcigodny
Sacharias Hoelse.
Tutejszy piekarz,
któremu Bóg niech da
spokojny odpoczynek

S H

Epitaph Hölse

Im jar Christi 1588
Den 9. Novem: ist in
Got selig einge
Schlafen der erba
Re Sacharias Hoelse
Becker Alhie dem
Got Eine Samfte
Rvhe Vorleien wol
Le

S H

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Knaver

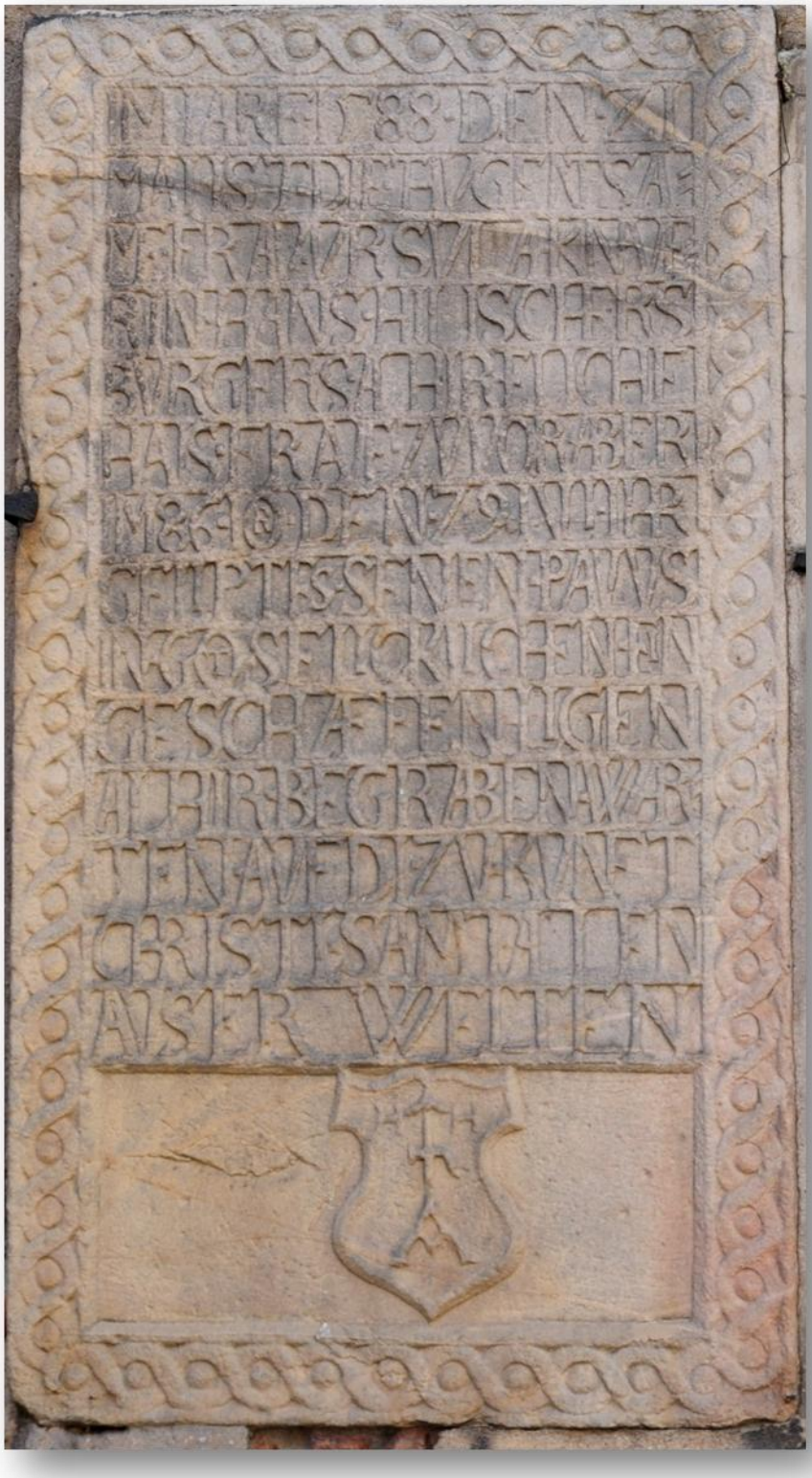

Roku 1588 21 maja zasnęła
Cnotliwa w Bogu
Niewiasta Ursula
Knaver, małżonka
tutejszego mieszczanina
Hansa Hilischera
ale przedtem w (15)86
Roku 29 czerwca,
Zasnął w Bogu
Jej ukochany synek Paulus.
Leżą tutaj pogrzebani.
Czekają na powrót
Chrystusa, razem ze
Wszystkimi wybranymi

Epitaph Hölse

Im Jare 1588 Den 21
Mai ist die Thugentsa=
Me Frav Vrsvla Knave
Rin Hans Hillschers
Bvrgers Almir eliche
Havsfrave zvvor aber
Im 86. Jor. 29 ivli Ihr
Geliptes senen Pavlvs in
Got, Got selicklichen ein
Eingeschlaffen liden
Alhir be graben War
Ten avf di zvkvnft
Christi samt Allen
Avser Welten

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Hilischer

Po drugiej stronie drzwi, znajduje się kamień nagrobny: Eliasza Hilischera:

W roku 1572 dnia 2 września zasnął
w Bogu czcigodny Elias Hilischer
A po nim, w (15)89 roku, dnia 19 czerwca
czcigodny Georg Hilischer.
Bracia leżą tutaj pochowani,
Czekają na powrót Chrystusa,
razem ze wszystkimi wybranymi.

Epitaph Hilscher

Im Ior 1572 den 2
Septe. ist in Got selig
Entschlaffen der
Erbare Elias Hilisch=
er vnd hernach im 89
Iore den 19. Ivny der
Erbare Georg Hilisch=
er gebrider Ligen
Alhir begraben war=
Ten avf die zvkvnft
Christi samt Allen
Avserwelten

Symbole oznaczone są literami: E. H. i G. H. należą do braci Eliasza i Gregora Hilischer.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Hempel

Teraz ukazuje się kamień nagrobny Johanna Hempela:

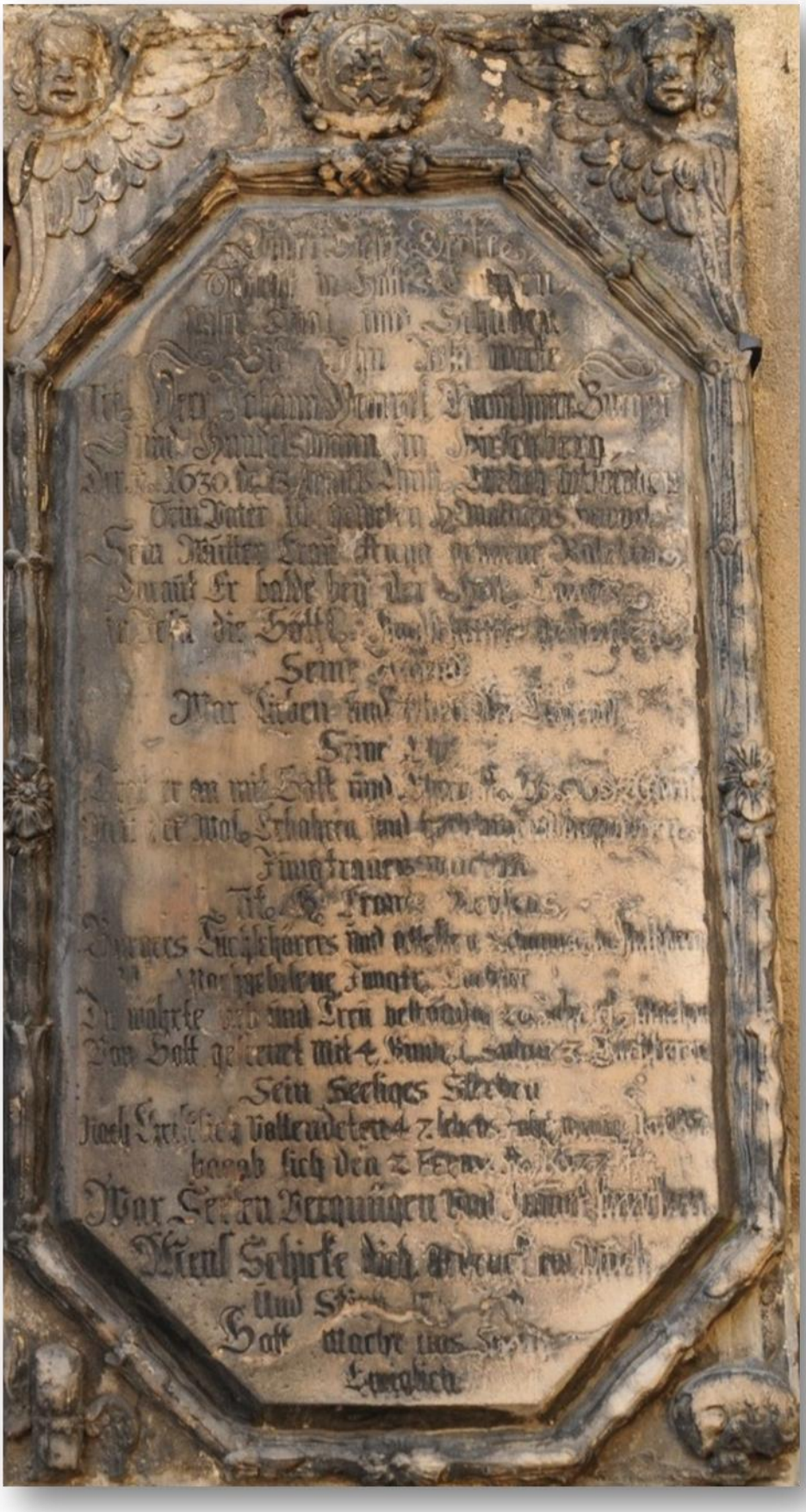

Pod tą pokrywą

Śpi w Boskim miłosierdziu,

Poza cierpieniem i szkodą,

Aż go Jezus obudzi,

Tito: Pan Johann Hempel, dostojny mieszczanin

i kupiec w Jeleniej Górze,

który w roku 1630 dnia 13 kwietnia urodził się po chrześcijańsku.

Jego ojcem był Pan Matthäus Hempel,

Jego matką Pani Anna z domu Räsel.

Wkrótce potem przy Świętym Chrzcie

cieszył się boskim dzieciństwem w Jezusie.

Jego młodość

Była miłością i ćwiczeniem cnoty.

Swoje małżeństwo

Zawarł po Bożemu i godnie 26 … 1656 roku

Ze czcigodną i nadzwyczaj cnotliwą

Panną Marthą

Tit: H. Franza Reysena,

pozostawioną panną córką

Mieszczanina, postrzygacza sukna i starszego ławnika

w Jeleniej Górze.

Trwała oni w miłości i wierności 20 lat i kilka tygodni.

Pobłogosławieni przez Boga 4 dzieci, 1 synem i 3 córkami

Jego błogosławiony

po chrześcijańsku zgon

nastąpił 2 lutego 1677 roku.

Po ukończonym 42 roku życia, bez 10 tygodni,

Był radością dla ducha i dziedzictwem nieba.

Człowieku przygotuj się, pomyśl o mnie

i umrzyj jak ja,

Niech Bóg nas wiecznie

Błogosławi

Epitaph Hempel

Vnder dieser Decke

Schlefft in Gottes Gnaden,

Auβer Qual und Schaden,

Biβ Jhn Jesus wecke,

Tito: Herr Johann Hempel, Vornehmer Bürger

und Handelsmann zu Hirschberg

der Ao: 1630den 13. Aprilis Christ – Ehrlich Entprossen

Sein Vater ist gewesen H: Matthäus Hempel,

Sein Mutter Frau Anna geborene Räselin.

Darauf Er balde beÿ der Heil. Taufe

in Jesu die Göttl: Kindschaft genossen.

Seine Jugend

War Lieben und Üben der Tugend

Seine Ehe

Trat er an mit Gott und Ehren Anno 1656 den 26. …

Mi der wol Ehrbaren und hochtugendgegabten

Jungfrau Martha

Tit: H. Franz Reysens,

Bürgers, Tuchschärers und Ältesten Schöppen zu Hrischberg

nachgelassene Jungfer Tochter

Die währte lieb – und Treu beständig 20 Jahre u. etlich Wochen

Von Gott gesegnet mit 4 Kindern, 1 Sohn 3 Töchter

Sein Seeliges Sterben

Nach Christlich vollendeten 42 Lebens Jahr: weniger 10 Wochen

Begab sich den 2. febr. Ao 1677

War Seelen Vergnügen und Himmel ererben.

Mensch Schicke dich gedenck an mich,

und stürb wie ich,

Gott mach te uns seelig

Ewiglich

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Druga tablica dotyczy Urszuli Preuβ, zapisano na niej:

Ursula Preuß

“W roku 1611 27 marca zasnęła w Bogu w wieku 30 lat, pani Ursula z domu Schreiber, ukochana żona Balthasara Preiβa, kuśnierza i mydlarza. Następnie 3 listopada, Konstancja, jej kochana córeczka, w wieku 40 tygodni. Czekają tutaj radosnego zmartwychwstania i nadejścia Chrystusa.”

Te słowa widnieją nad wizerunkiem kobiety, dookoła niej są następujące słowa: „Jestem świadoma, że ani śmierć, ani życie, ani żadne inne stworzenie nie odłączy nas od miłości Bożej, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. Rzym. 8.”

Litery B. P. obok herbu oznaczają, oczywiście nazwisko wdowca- Balthasar Preiβ

Epitaph Ursula Preub

“Im Jahre 1611 den 27. Martii ist in Gott selig entschlafen Frau Ursula geborene Schreiberin, Balthasar Preiβen, Kirschner und Seifensieder, geliebte Hausfrau, ihres Alters 30 Jahre. Danach den 3.. Novembris Constantia, ihr liebes Töchterlein, 40 Wochen alt. Warten allhier der fröhlichen Auferstehung und Zukunft Christi. ‘ Diese Worte stehen über dem Bild der Frau, um sie herum stehen die Worte: “ Ich bin gewis, daβ weder Tod noch Leben noch keine ander Creatur , mag uns scheiden von der Libe Gottes, die in Christus Jesus ist unserm Herrn. Rom. 8.

Die Buchstaben B. P. neben dem Wappen bedeuten natürlich den Namen des Witwers Balthasar Preiβ.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Obok przedsionka, który wcześniej był zakrystią duchownych parafialnych, kiedy to jezuici zarządzali kościołem. Widzimy, piękne południowe wejście do kościoła. We frontonie ponad wejściem stoją godne podziwu, najstarsze figury w kościele: Chrystus na krzyżu z Marią i św. Janem.

Catharina Bach

Dnia 9 maja 1608 roku

zasnęła w Bogu

Catharina M. Pankracego

Bacha ukochana córeczka

Dnia 9 maja 1608 roku zmarła w Bogu

Catharina M. Pankracego

Süβebacha pisarza miejskiego najmłodsza

córeczka.

Epitaph Catharina Bach

Ao. 1608 den 9. may ist in

Gott selig entschlaffen

Catharina M. Pancratti sisse

Bachs gelibtes tochterlein

Anna 1608 den 9 Mai ist in Gott selig

veschieden Catharina M. Pancratii

Suβebachs Stadtschreibers jüngstes

Töchterlein

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Obok Krzyża Miejskiego jest napisane : *Misjo ratuj swoją duszę: 1901, 1921, 1923, 1933.* Z tyłu, znajduje się nagrobny kamień z następującą inskrypcją:

JOHANN CHRISTIAN HÜBNER

W boskim spokoju
leżą tutaj szczątki
pana Johanna Chistiana
Hübnera,
tutejszego bardzo lubianego mieszczanina
mydlarza, woskarza i świecarza
prześwietnego starszego księstw
Świdnica i Jawor
I najstarszego, tutejszego prześwietnego Cechu Rzemiosł Różnych.
Jak również adminstratora tutejszego głównego i parafialnego
kościoła św. Erazma i Pankracego.
Jego prześwietne narodziny miały miejsce w Miedziance
20 grudnia 1717 roku. Jego ojcem był
niegdysiejszy pan Dawid Hübner tamtejszy członek Rady
i kucharz, a matką pani Rosine
z domu Täschner.
Ci jego kochani rodzice zaraz
zanieśli go do chrztu świętego, został po chrześcijańsku wychowany
i pilnie posłany do szkoły. Gdy już
dorósł, wyuczył się zawodu mydlarza.
Po okresie nauki udał się w obce kraje.
Powrócił po kilku latach
i otrzymał prawa mieszczanina i mistrza.
3 września 1743 roku poślubił
panią Rosinę Dorotheę Mockwitz z domu Zimmer.
W tym zadowolonym małżeństwie
został ucieszony dwoma synami i dwiema córkami.
Z których jednak jeden syn i dwie córki wcześnie zmarli
jeden syn jeszcze żyje.
W swoim chrześcijaństwie był prawym chrześcijaninem,
trzymał się wiary i czystego sumienia,
zakończył swoje życie chwalebnie i statecznie w wieku … lat
I spoczywa w pokoju
do tamtego (sądnego) dnia.

Epitaph Johann Christian Hübner

In Gottes Frieden
Liegen hier die Gebeine
Herrn Johann Christian
Hübners,
Sehr beliebten Bürgers, Seifensieders.
Wachs und Lichtziehers allhier,
Eines löblichen Mittels der Fürstenthümer
Schweidnitz und Jauer Eltester und der
Löblichein Viel- Handwerker – Zunft allhier Ober Eltester.
Wie auch der hiesigen Haupt- und Parochialkirche
S. Ernsmi et Paneracii Adminstrator.
Seine löbliche Geburt geschahe in Kupferberg
Ao 1717 d. 29. Decemb. Sein Herr Vater war
Weyl. Herr David Hühner Rathe Verwandter
und Koch daselbst und die Mutter Frau Rosina
gebohrne Täschnerin.
Diese seine lieben Eltern beförderten ihn alsbald
zur heil. Taufe, wurde christlich erzogen
und fleiβig zur Schule gehalten. Nachdem er
erwachsen, erlernte er die Seifensiedre Proffession.
Nach seiner Lehrzeit begab er sich in die Fremde.
Nach einigen Jahren kam er wieder zurück
und erhielt darauf Bürger – und Meisterrecht.
Anno 1743 den 3. Sept. verheiratete er sich
Mit Frau Rosina Dorothea Mockwitzin geh. Zimmerin.
In dieser zufriedenen Ehe wurde er mit
Zwei Söhnen und zwei Töchtern erfreuet, von
Welchen aber ein Sohn und die zwei Töchter zeitig verstorben
und der Sohn, der noch lebet.
In seinen Christumthume war er ein aufrichtiger
Christ, hielt Glauben und gut Gewissen, vollendete
seinen Lauf rühmlich und stetig
In einem Alter von… Jahren
Und ruhet in Frieden bis an
Jenen

Wolna
Od burzy czasu spoczywa
Pani Rosine Dorothea
Hübner z domu Zimmer,
Ujrzała światło dnia
Roku pańskiego 1709, dnia 25 listopada.
Jej rodzicami byli niegdysiejszy
Pan Heinrich Zimmer, tutejszy mieszczanin i mistrz straży miejskiej.
I pani Maria z domu Buchberger.
Ci jej rodzice obmyli ją zaraz
z grzechu, przez chrzest święty i wychowali ją
w bojaźni bożej.
9 sierpnia 1732 roku
poślubiła niegdysiejszego pana Johanna
Heinricha Mockwitza, mieszczanina Scabino,
i tutejszego mydlarza, z którego spłodziła 4 córki,
i jednego syna. Z nich żyje jedna jedyna
córka, w szacunku, sławie i szczęściu.
Czworo wnuków z tejże widziała, z których dwoje
już zmarło. Roku pańskiego 1740 dnia 21 listopada
weszła w smutny stan wdowi.
Aż się następnie zdecydowała,
by ponownie wyjść za mąż 3 września 1743 roku za
Pana Johanna Christiana Hübnera.
Szanownego tutejszego mieszczanina i mydlarza,
jak również woskarza i świecarza.
W szczęśliwym małżeństwie została pobłogosławiona
dwoma synami i dwiema córkami, z których jednak
przeżył już tylko jeden jedyny syn.
A ponieważ dobrze się nauczyła
bojaźni bożej, zdjęła ostatecznie suknię
przemijania po tym jak, została przez Boga
Roku pańskiego 1779,dnia 8 listopada przez błogosławioną śmierć
Z tego świata pozwana,
I w wieku 69 lat
Poszła do wiecznej chaty

Frei von dem
Sturm der Zeit ruhet
Frau Rosina Dorothea
Hübner gebohrne Zimmerin,
Sie erblickte das Licht der Welt
Anno 1709 den 25. Novembr.
Ihre Eltern waren weyland Herr
Heinrich Zimmer, Bürger Und Stadt- Wacht
Meister allhier Und Frau Maria geb. Buchbergerin.
Diese ihre Eltern lizen sie alsbald durch die heil.
Taufe von der Sünde abwaschen und erzogen
Sie In der Furcht des Herrn. Anno 1732 den9. August
Verehelichte sie sich mit Weil. Herrn Johann
Heinrich Mockwitz, Bürger Scabino, und
Seifensieders allhier, von welchem sie 4 Töchter
und einen Sohn erzeuget, davon nur noch eine einziger
Frau Tochter In Ehre, Ruhm und Segen lebet.
Vier Enkelkinder von derselben gesehen, wovon zwei
Bereits verstorben. Anno 1740 den 21. November
Wurde sie in den betrübten Witwenstand gesetzt,
Bis sie sich dann entschloβ, zum andern Male
Anno 1743 den 3. September wieder zu verheiraten mit
Herrn Johann Christian Hübner,
Wohlangesehenen Bürger und Seifensieder,
Wie auch Wachs – und Lichtzieher allhier,
In weicher glücklichen Ehe się mit zwei Söhnen
Und zwei Töchtern gesegnet, von welchen aber
Nur noch ein einziger Sohn am Leben.
Da sie nun wohl gelernet hat, Gott
Fürchten, so legte sie endlich das Kleid der
Ao 1779 den 8. Sept: durch einen seligen Tod von der
Welt gerufen worden,
und ging mit einem Alter von 69 Jahren
In die ewige Hütte.

Pod obydwoma napisami nagrobnymi jest napis:
W ranach naszego Jezusa odnaleźliśmy spokój.

Unter beiden Grabschriften steht:
In unseres Jesu Wunden
Haben wir Ruhe gefunden.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Melchior Józef Kretschmer

W ścianie od południowej strony tutejszego kościoła umieszczony jest trzystrefowy nagrobek. Część centralna składa się z owalnej profilowanej płyty obramowanej akantowym zwornikiem u nasady. Płyta ta jest wypełniona mało czytelnym tekstem w języku niemieckim o następującej treści:

Melchior Józef Kretschmer, z wykształcenia prawnik, burmistrz Jeleniej Góry. Urodził się on w Jeleniej Górze 28 września 1661 a zmarł 1 listopada 1712 roku. Żył 51 lat. Postępował zgodnie z wymogami prawa naszej wiary. Swoim bogobojnym życiem zasłużył w pełni na nagrodę niebieską.

Płyta jest umieszczona na cokole na tle barokowego kartusza zwieńczonego centralnie bogato profilowanym filarem, na którym jest umieszczona trupia czaszka. Po bokach ozdobiona jest liściastymi girlandami. Na filarze usytuowana jest rzeźba przedstawiająca postać Chrystusa w otoczeniu nagich uskrzydlonych główek aniołków. U nasady przedstawiony jest ornament akantowy z trupia czaszką po bokach płyty. Na konsolach flankujących cokół są ustawione dwie rzeźby. Po lewej stronie widoczny jest uskrzydlony i brodaty anioł. Jest on ukazany o silnym skręcie ciała -wprost do widza. Długa szata okrywa lewe ramię i biodra. W lewej ręce trzyma klepsydrę. Na konsoli napis częściowo nieczytelny. Z prawej strony uskrzydlony anioł w długiej szacie w pozycji *en pied (en-pied* - wprost do patrzącego widza). Postać wspomnianego anioła lekko przygięta w tył z uniesioną głową. Na konsoli nieczytelny napis. Widoczna na niej data 1730 jest datą wykonania tego nagrobka.

Z fragmentarycznego odczytu niemieckiej inskrypcji wynika, że interesujący nas nagrobek został wykonany w roku 1730 przez bliżej nieznanego mistrza murarskiego. Został on wykonany dla burmistrza jeleniogórskiego Melchiora Józefa Kretschmera. Musiał on cieszyć się znacznym szacunkiem wśród mieszkańców Jeleniej Góry, skoro na miejsce jego wiecznego spoczynku wybrano jedną ze ścian tutejszej świątyni. Jak wynika z przytoczonej inskrypcji był człowiekiem posiadającym gruntowną wiedzę prawniczą. Urząd burmistrza Jeleniej Góry sprawował przez okres czterech lat. Należał do szacownych mieszczan jeleniogórskich nie tylko z racji swego wykształcenia ale także ze względu na swój status materialny. Zgodnie z postanowieniami rady miejskiej Jeleniej Góry z drugiej połowy XVII stulecia roczne jego wynagrodzenie wynosiło 200 talarów. Dodatkowo otrzymał cztery stosy (sterty) drewna opałowego, dwie świnie do tuczu, a w okresie najważniejszych świąt roku liturgicznego w ramach tzw. wolnego trunku dostawał bezpłatnie trunek z miejskich piwnic.

Kretschmer geb. Frömberg

(Kretschmer z domu Frömberg)

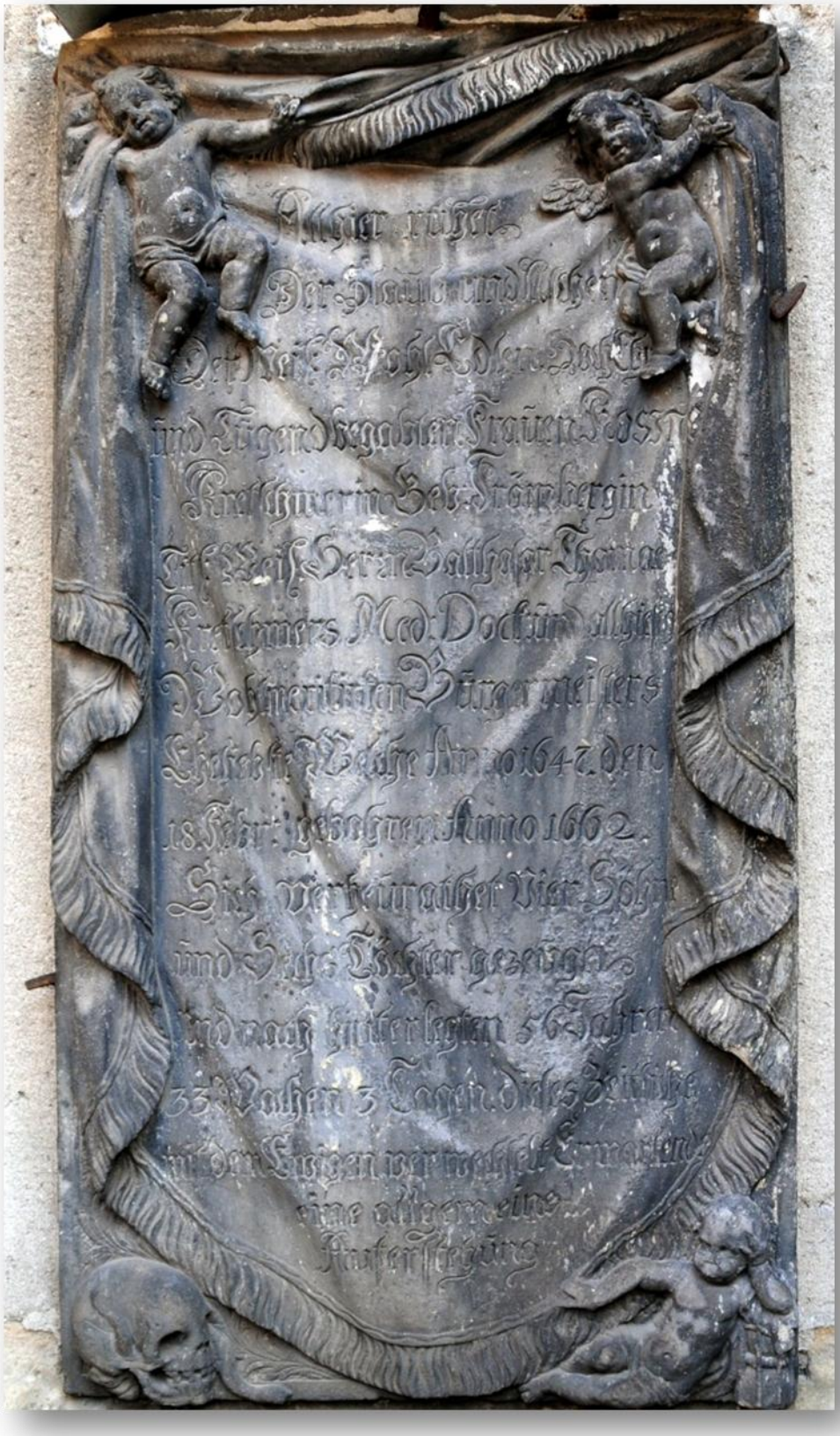

Tutaj spoczywa
pyl i popiół,
niegdysiejszy szlachetnej szanownej
i cnotliwej pani Rossa
Kretschmer z domu Frömberg.
Tit: Niegdysiejszego pana Baltazara Tomasza
Kretschmera, doktora medycyny i tutejszego,
wielce zasłużonego burmistrza
ukochana małżonka, która urodziła się
18 lutego 1647 roku.
wyszła za mąż w 1662 roku spłodziła,
czterech synów
i sześć córek,
i po przeżytych 56 latach,
33 tygodniach i 3 dniach, tę Doczesność
zamieniła na Wieczność, oczekując
ogólnego
zmartwychwstania.

Epitaph Rossa Kretschmer geb. Frömberg

Allhier ruhet
Der Staub und Aschen
Der Weil: Wohl Edlen Hoch Ehr
und Tugend begabten Frauen Rossa
Kretschmerin Geb: Frömbergin
Kretschmer Med: Doct: und allhiesig
Wohlmeritirten Bürgermisters
Eheliebste Welche Anno 1647 den
18. Febr: gebohren Anno 1662
Sich verheuratet Vier Söhne
und Sechs Töchter gezeuget
und nach hinterlegten 56 Jahren
33 Wochen 3 Tagen dieses Zeitliche
mit den Ewigen verwechselt Erwartende
eine allgemeine
Aufersteheung

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Maria Tilisch

17 października 94 (=1594) roku,

zasnęła w Bogu, Maria.

18 lipca 92(=1592) roku, Martinus.

Oboje kochane dzieci Melchera Tilischa.

Epitaph Maria Tilisch

Ao 94 (=1594) den 17. Octob. ist in Got Selig

Entschlafen Maria, im 92 (=1592) den 18. July

Martinvs, Melcher Tilischers beide libe Kinder.

Tłumaczenie z j. niemieckiego na j. polski: Henryk Kleinzeller

Pfarrer Forche

Z prawej strony, obok inskrypcji Pancka, znalazło się miejsce dla trzeciego zmarłego księdza. Tu spoczywa w Bogu wielbiony duchowny Franciszek Maria Forche, proboszcz miasta Jeleniej Góry z lat 1894 – 1929.

Urodził się 2 sierpnia 1864 a zmarł 2 czerwca 1929 roku.

Był miłowany i szanowany przez wszystkich jeleniogórzan.

Johann Konstantin Panck

Zatrzymaj się wędrowcze i przypatrz się wielkiemu człowiekowi w małej postaci

Johann Konstantin Panck,

większy niż wszyscy księża w Jeleniej Górze,

przez 25 lat wiekowy komisarz biskupi księstwa

świdnicko – jaworskiego, nikomu nie ustępował

jako obrońca praw Kościoła,

w cnocie, jako anioł,

największy głosiciel słowa bożego w mowie i czynie,

najwierniejszy czciciel Męki Pańskiej,

38 lat był tu księdzem,

który ze swoimi rodzicami leży w ich grobowcu,

znawca teologii, teraz jak ufamy,

ozdobiony niebiańskim wieńcem laurowym,
apostolski protonariusz, ciągły apostoł,
arcyksiądz z Jeleniej Góry,
jak jeleń stojący przy źródle, restaurator
tego kościoła, bogaty w zasługi,
zmarł pobożnie w Panu lutego 1710 roku,
w wieku 78 lat.
Spójrz na jego herb i czekaj na objaśnienie.
Nie potrzebuję już żagli, gwiazdy też
nie są już dla mnie.
Ponieważ przybyłem już do portu, spoczywam nad gwiazdami.
Mój statek nie obawia się powodzi czy skał.
Trzy żagle doprowadziły mnie pewnie do brzegu.
Żaglami tymi były; wiara, nadzieja i miłość.
Gwiazdą północną był Chrystus Pan, był mi stale gwiazdą.

Pfarrer Löwe

Po lewej stronie ma swoja inskrypcję, ksiądz z Jeleniej Góry, urodzony w Karłowicach Wielkich 25 lipca 1831 roku, zmarł 12 listopada 1893 roku. Wielce zasłużony dla powierzonej mu trzody, którą przez prawie 20 lat z niemałymi trudnościami prowadził przez ciężkie czasy. Czasy Kulturkampfu, walk rządu pruskiego z Kościołem. *Kiedy zjawi się Książę Pasterzy, otrzymacie nieprzemijającą koronę radości*.

Pfarrhaus

(Plebania)

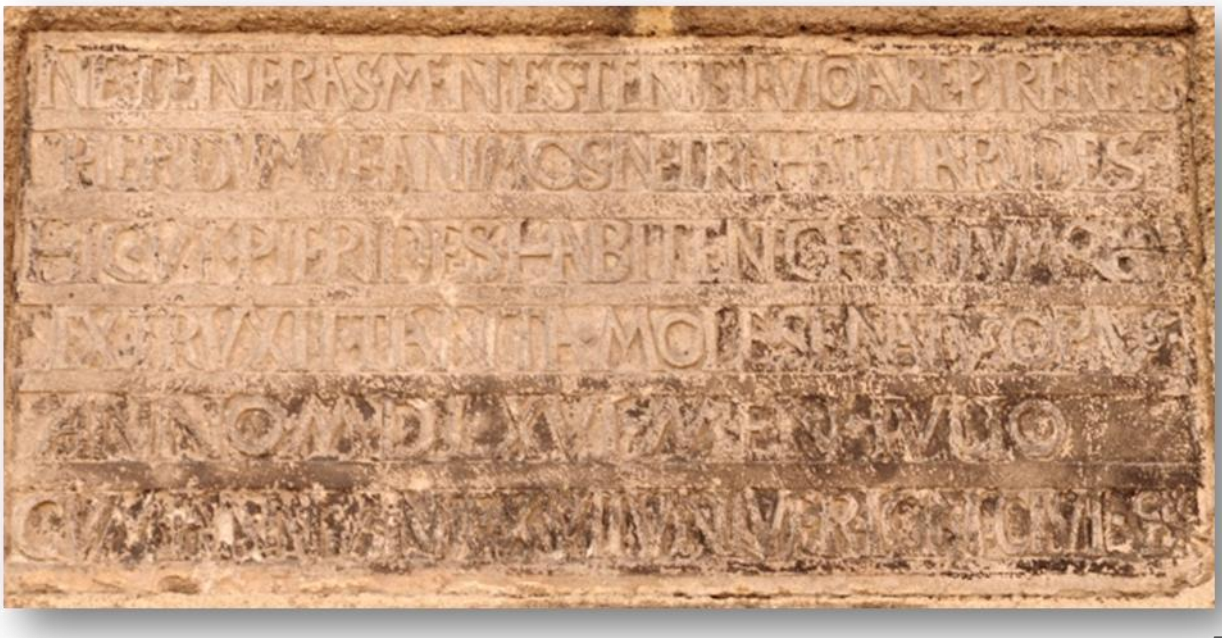

Jeszcze naszej młodości umysł pobłądzić (chce), duchów pokusa.
Nie, muzy maja tu mieszkać, gracje mają tworzyć.
Dlatego dom ten zbudowała Rada, tak wielkim kosztem,
W roku 1566, w lipcu, tak jak przed 17 laty, całe miasto.

Epitaph Prarrhaus

Ne teneras mentes tentet violare pyrenevs
Piriddvmve Nimos Ne trasat rvdes,
Hie vt pyerides habitent chariutymqve labores
extrryxit Tanta molöe senatvs opvs
Anno MDLXVI men Jvlio

Noch unserer Jugend Gemüy irren der Geister Versuch.
Nein, die Musen sollen hier Wochnę, die Grazien Schaffen.
Darum baute dies Haus mit so viel Kosten der Rat
Im Jahre 1566, im Juli, als vor 17 Jahren die ganze Stadt.

racz przyjąć do wiecznej radości
ze wszystkimi świętymi
cierpienie i miłość
wdowy i dzieci do dobrego ojca,
wzniosły w tym kamieniu pomnik.

Podchodzimy do końca strony południowej, do małego, dobudowanego, otwartego westybulu.

W dwóch ośkach, w formie późnego niemieckiego renesansu. W środku widzimy główki aniołków, między nimi otwarte serce.

Westybul został wybudowany w roku 1609. Na zewnętrznym górnym gzymsie znajduje się inskrypcja: 16 M Z 89, wskazuje: rok 1689.

Na pierwszym łuku widnieje tekst grecki, po przetłumaczeniu na język niemiecki, następnie na polski, brzmi: *śmierć jest lekarstwem na nieśmiertelność.*

Dalej jest wyryty tekst w języku łacińskim: *mortis consideratio Vita Est.* Wielkie litery są cyframi i wynoszą: 1609, *rozważanie śmierci jest życiem.* Człowieku, proszę, powiedz, kiedy będziesz przechodził, Boże bądź miłościw mnie i wszystkim innym 1609.

Wewnątrz na lewej ścianie jest kamień nagrobny z reliefem dwójki dzieci wraz z inskrypcją: to 94/1594/, 17 października zasnęła w Bogu, Maria, w 92/1592/, 18 lipca Martinus, oboje dzieci Melchiora Tilischa. Godna uwagi jest piękna, wykuta z żelaza, która zamyka westybul. Kaplica jest obecnie rozbudowana, jako miejsce pamięci ofiar wojny światowej i zawiera inskrypcję:

Naszym poległym, na ramionach Krzyża znajdują się słowa Jezusa Chrystusa, nagroda
i korona poległych, pociecha i siła tych,
co pozostali, ratunek i zbawienie ojczyzny.

Wyrzeźbiony w drewnie Chrystus, pochodzi ze szkoły rzeźbiarskiej w Cieplicach Śląskich.

Kiedy opuścimy przedsionek, trafimy na stare płyty nagrobne. Na jednej można odczytać: w roku 1662, dnia 15 grudnia, zasnął w Bogu, Józef Richter, w wieku 65 lat.
Podwórze wokół kościoła było wcześniej cmentarzem, na którym w cieniu świątyni, chowani byli członkowie gminy.

Kiedy cmentarz został zamknięty, poszczególne płyty nagrobne wmurowane zostały w ściany kościoła, a kilka nawet w ściany domów na przeciwko południowej strony kościoła. Wiele z nich wykorzystano jako nawierzchnię ulic.

Po opuszczeniu kościoła przez wyjście południowe, na stojących, na przeciwko domach, widzimy jeszcze dwie płyty nagrobne. Jedną małą, z której można odczytać jedynie początek roku 1693 i drugą większą na, której napisano:

spoczywa tu nieskazitelny, powszechnie znany, Johann Mentzel, mieszczanin i naczelnik szewców. Urodzony w roku 1621, dnia 11 lipca. Po raz pierwszy ożenił się w roku 1654, dnia 1 grudnia z panną Marią Jadwigą Ulbricht. W 1659 po raz drugi z zacną i cnotliwą Martą, córką śp. Johanna Schmidta, mieszczanina i naczelnika kuśnierzy. Po tym jak został ojcem, trzech synów i trzech córek, zmarł w błogosławieństwie w 1682 roku, dnia 15 maja, w wieku 61 lat bez 8 tygodni, przy czym, trzy jego córki, odeszły przed nim.

Miejcie się wszyscy dobrze, którzy mnie kochaliście i którzy zasmuceni jesteście moją śmiercią. Niech Bóg da, abyście mogli po wszystkich cierpieniach podążyć za mną do niebiańskiej szczęśliwości.

Nad inskrypcją widnieje jeszcze jeden napis:

Moje pierwsze życie było ciągłą walką i kłótnią, a drugie jest jednak wymarzonym szczęściem.

W doczesności nie było dnia, abym nie myślał o ranach Jezusa. Teraz w niebie sam go spotkałem.

Zakończenie

Bezinteresowna praca lingwistyczna dr Stefanii Żelasko i Ullricha Junkera, pomogła w odczytaniu, jakże zniszczonych przez warunki atmosferyczne i czas epitafiów. Tłumaczenia, których dokonał Henryk Kleinzeller, przybliżyły treść zawartą na nagrobkach. Ogół materiałów został złożony prze samego zainteresowanego dr Adolfa Andrejewa i po ostatecznej korekcie i edycji, dokonanej przez Maritę Boguszewską, oddany do publikacji.

Epitafia w murach kościoła pod wezwaniem św. św. Erazma i Pankracego, datowane na końca XVI do końca XVIII wieku, wzbogacają historię Jeleniej Góry, a co najważniejsze kroniki jeleniogórskie o informacje o mieszkańcach niekoniecznie tych utytułowanych.

Zebrana wiedza daje też możliwość bliższego poznania historii osób, które kiedyś były ważnymi osobistościami Jeleniej Góry między innymi burmistrzami miasta czy kapłanami tutejszej parafii. Ludzie ci odegrali często wielką rolę w kształtowaniu się charakteru miasta, z jakiego jeszcze dziś możemy korzystać i chlubić się jego zabytkami, położeniem czy osiągnięciami. Autor uznał, że pamięć o tych ludziach to obowiązek współczesnych mieszkańców jak i ich potomków, co umożliwia dwujęzyczność tekstów.